

1. Wie was Koning Arthur?

[Dia 1, staand pagina vullend: Tintagel Eiland]

LEGENDE OF WERKELIJKHEID?

De figuur van koning Arthur is en blijft fascinerend, ook al rest ons weinig meer dan het verhaal zelf. Wie eenmaal in zijn ban is geraakt, zal zich er waarschijnlijk niet eenvoudig meer uit los kunnen maken en steeds meer willen weten van deze mythische krijgsheer.

Nadat de Romeinen zich aan het begin van de vijfde eeuw uit Groot-Brittannië hadden teruggetrokken, volgden er twee eeuwen waarover niet veel bekend is. Het weinige dat de historische bronnen ons over deze periode vertellen kan bovendien ruim worden geïnterpreteerd. De persoon van Arthur doemt als een schim op uit een wereld waarin mythen en legenden samengaan met historische feiten. Er zijn weinig (betrouwbare) bronnen, maar verhalen zijn er des te meer. Alle verhalen die in de loop der eeuwen zijn toevertrouwd aan perkament en papier, hebben iets toegevoegd of veranderd aan het beeld van Arthur. Tot op de dag van vandaag worden schrijvers door hem geïnspireerd, en in veel boekhandels kan men Arthurromans en -naslagwerken kopen. Omdat het dus moeilijk is om feit te scheiden van fictie, zullen in deze reisgids beide aan de orde komen. De speurtocht naar de figuur van Arthur begint aan het hof van Vortigern, koning van Brittannië rond 450.

Vortigern en Ambrosius Aurelianus

Er is geen overeenstemming over de periode waarin Vortigern regeerde als ‘High King’ van Brittannië, maar waarschijnlijk was dat ergens tussen 425 en 455. Zijn afkomst is in nevelen gehuld en zijn naam schijnt slechts een titel te zijn geweest (‘opperheer’). Hij verjoeg Constantijn en diens broers Ambrosius

Aurelianus en (de fictieve) Uther van de troon, en liet diverse vijanden verbannen of vermoorden. Hij heerste over het Saksische gebied in het zuidoosten van Brittannië. De koningen van de diverse provincies werden door de Romeinen betiteld als ‘Tyranni’ en Vortigern was de beruchtste.

De vroeg-middeleeuwse monnik Gildas beschreef Vortigern als de ‘superbus tyrannus’ en vermeldde daarbij de Welshe titel ‘Gwrtheyrn’ (tiran) in zijn boek *De Excidio et Conquistu Britanniae* (Over de ondergang en verovering van Brittannië, *DECB*). In Beda’s *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum* (Geschiedenis van de Engelse kerk en mensen, *HEGA*), van ca. 731 wordt de titel verbasterd tot de naam Vortigern.

Gildas is de enige ooggetuige van de periode tussen het Romeinse Brittannië en het Saksische Engeland, maar hij was geen historicus. In zijn boek klaagt hij slechts over de teloorgang van de Romeinse manier van leven en beschuldigt hij de Britse leiders hiervan. Ambrosius Aurelianus (Emrys Wledig in het Welsh) is helaas de enige figuur uit de vijfde eeuw die in zijn boek wordt genoemd. Over Arthur wordt met geen woord gerept.

Uther Pendragon en Arthur

In Gildas’ boek worden vijf ‘tirannen’ genoemd, maar Ambrosius hoort daar niet bij. Volgens Gildas werd de echte Ambrosius Aurelianus rond 460 de aanvoerder van de Britten. Zijn verwantschap met Arthur is in twaalfde- en dertiende-eeuwse verhalen een ‘feit’ geworden. In sommige verhalen is hij de oom van Arthur, in andere diens vader. Er is nauwelijks iets bekend over deze Ambrosius, maar in Welshe bronnen wordt hij Emrys Wledig (niet Merlijn) genoemd. In de *Anglo-Saxon Chronicles*, *ASC*, De Angelsaksische Kroniek, (negende tot de twaalfde eeuw) wordt de dood van Horsa (Saksisch leider ten tijde van Vortigern) gedateerd op het jaar 455. Volgens Geoffrey van Monmouth (1138) keerden Ambrosius en Uther rond die tijd terug uit Bretagne waar zij in ballingschap verbleven, en heeft Ambrosius toen het leiderschap

overgenomen. Maar in de *Annales Cambriae, AC* (de Welshe Annalen, tiende eeuw) wordt Ambrosius maar één keer genoemd, in het jaar 476, wanneer hij tegen een zekere Vitalinus vecht.

Uther neemt na de dood van Ambrosius de leiding over en vecht tegen de Saksen. Uther wordt vergiftigd door de Saksen, maar ondanks zijn verzwakte staat neemt hij de wapenen op tegen de Saksische broers Octa en Eosa. Hij doodt de broers en bezwijkt dan ten slotte toch door het gif. Uther wordt in de Reuzen Ring (Stonehenge) begraven.

Na zijn dood komt Arthur aan de macht. Arthur is eigenlijk de leider van de gezamenlijke strijdkrachten van de verschillende koninkrijkes waarin Brittannië was verdeeld na de terugtrekking van de Romeinen. Hij verdrijft de Saksen van het eiland in de beslissende slag bij Mount Badon en er volgt een periode van vrede. Gildas maakt wel melding van de slag, maar noemt geen overwinnaars.

De eerste vermelding in *Y Gododdyn*

Het Welshe gedicht *Y Gododdyn*, toegeschreven aan de noordelijke bard Aneirin in de zesde eeuw, beschrijft de slag van Catraeth (Catterick). In dit gedicht worden de helden geëerd die gevallen waren in de slag tussen Mynyddog Mwyn Fawr, heer van Dyn Eidyn (Edinburgh), en de Angelen van Deira en Bernicia (wat later Northumbria werd). De mensen van *Y Gododdyn* waren afkomstig uit Lothian, tegenwoordig Zuid-Schotland, rond de steden Falkirk, Stirling en Edinburgh. Dat het gedicht desondanks in het Welsh is geschreven, komt doordat men hier tot in de tiende eeuw Welsh sprak. Het gedicht werd overgeleverd in een dertiende-eeuws manuscript, maar is waarschijnlijk vele eeuwen eerder opgeschreven en vermoedelijk het vroegste gedicht in het Welsh. Het bevat één verwijzing naar Arthur. Het gaat om de held Gwawrddur die uitmuntte in het gevecht.

*Hij viel aan voor driehonderd van de besten,
Hij sloeg neer het centrum en de flank,
Hij schitterde in de voorhoede van de nobelste horde,
Hij gaf paarden van de kudde in de winter,
[en dan de beroemde passage:
gochore brein du ar uur
caer ceni bei ef Arthur]:
Hij voedde zwarte raven op de borstwering van het fort,
Ook al was hij geen Arthur.*

Y Gododdyn, Canu Aneirin, ed. Ifor Williams, regel 1241-42

[Dia 2: staand pagina vullend: *Y Gododdyn*, waarin de naam Arthur wordt genoemd, het betreffende stuk wordt belicht of met een pijl aangewezen, MS. Llyfr Aneirin, National Library of Wales, facsimile, fol. 37, 1989]

Dat het Aneirin was die het gedicht schreef, komt naar voren in het begin van het gedicht: *Hwn yw e gododyn, aneirin ae cant*, (dit is de Gododdyn, Aneirin zong het). Aneirin staat bekend in het Welsh als de *Cynfeirdd*, een van de eerste, of originele dichters. De naam Gododdyn heeft drie betekenissen: de naam van de stam, de naam van het gebied en de naam van de slag. Het koninkrijk van de Gododdyn hield op te bestaan in 638 toen de Angelsaksische Oswy koning van Bernicia werd.

Riothamus

Historici hebben geprobeerd in de historische bronnen een persoon te vinden die Arthur geweest zou kunnen zijn. Onder meer de figuur van Riothamus komt hiervoor in aanmerking. Zijn naam is een Latijnse versie van het Britse Rigotamos. Als de naam Riothamus een titel zou zijn (grootste koning) in plaats van een persoonsnaam, dan zou dat de connectie met de figuur van Arthur

kunnen verklaren.

Rond het jaar 469 wordt de hulp ingeroepen van een Brits leger onder leiding van Riothamus, die samen met Keizer Anthemius tegen de invallende Visigoten in Gallië onder leiding van hun koning Euric moet vechten. Het twaalfduizend man sterke Britse leger wordt echter door Euric bij Bourges rond 469-470 van de kaart geveegd en dat betekent het einde van Riothamus. Het laatste dat we van hem vernemen, is dat hij op weg was naar Avallon, een plaatsje in de buurt. Het plaatsje bestaat nog steeds en is misschien het origineel geweest van Geoffreys mystieke Avalon.

Een probleem is dat Arthur dan dertig jaar eerder geleefd zou moeten hebben dan doorgaans wordt aangenomen. Niettenmin noemen Geoffrey Ashe en L. Fleuriot, Arthurkenner bij uitstek, Riothamus als mogelijke kandidaat. Zijn optreden valt in elk geval samen met de Gallische Veldtochten ten tijde van Keizer Leo in Rome en eerder genoemde Anthemius in Gallië. Als Riothamus was overgestoken naar Gallië, dan zou dat de theorie ondersteunen dat South Cadbury in Somerset Camelot is

In een brief van Sidonius Appolinaris uit ca. 470 wordt deze Riothamus vermeld als 'King of the Britons'. Het is niet duidelijk of 'Britons' hier als Britten moet worden gelezen of als Bretonnen. Want dat werpt natuurlijk een heel ander licht op de zaak. Was Riothamus een Brit die naar Bretagne was geëmigreerd en daar een hof had? Dan zouden Ashes Arthur en Appolinaris' Riothamus dezelfde persoon kunnen zijn. Riothamus was een legeraanvoerder en hij leefde in de juiste tijd. Maar als hij een Breton was, dan is het moeilijker om aan deze theorie vast te houden...

www.littlebohemia.org/history/Arthur.html

www.britannia.com/history/docs/sidonius.html

Nennius

In het begin van de negende eeuw wordt Arthur voor het eerst expliciet genoemd door Nennius in zijn Latijnse *Historia Brittonum*, *HB*, geschreven rond 830. Zoals hij in zijn introductie al aangeeft, was Nennius geen historicus. Hij had uit de bronnen die hij kon vinden een verhaal gefabriceerd:

Ik heb alles op een hoop gegooid wat ik in Romeinse Annalen en in de Kronieken van de Heilige Vaders, dat zijn Hieronymus, Eusebius, Isidorus en Prosperus, en van de Schotten en Saksen en van oude tradities kon vinden.

Nennius, *HB*, Boek II, c. 3

Hij schrijft over Arthur, zij het niet zozeer over Arthur als koning, maar als een legeraanvoerder wanneer hij tegen de Saksen strijdt:

Tunc Arthur pugnabat contra illos in illis diebus cum regibus Brittonum, sed ipse dux erat bellorum. Toen streed Arthur tegen hen in die dagen, samen met de koningen van de Britten, maar zelf was hij een legeraanvoerder.

Nennius, *HB*, Boek LVI, c. 2

Na deze vage omschrijving van Arthur worden zijn twaalf veldslagen opgesomd ([kader 4]), waarvan enkele nog terug te vinden zijn op de hedendaagse kaart, en waarvan de laatste de slag bij Badon is. Nennius was eigenlijk de eerste die Arthuriaanse topografie toepaste in zijn slagenlijst. Vreemd genoeg wordt de fatale slag bij Camlann niet genoemd. Het is mogelijk dat deze opsomming een Latijnse vertaling is van een oude Welshe lijst met veldslagen die misschien van vóór de slag bij Camlann dateert.

www.britannia.com/history/docs/nennius.html

Annales Cambriae

Rond 970 werden de AC, die zo'n 530 jaar bestrijken, in het Latijn opgeschreven. Bij het jaar 518 staat: *Bellum Badonicus, in quo Arthur portavit crucem Domini nostri Jesu Christi tribus diebus et tribus noctibus in humeros suos et Britones victores fuerunt*. De slag bij Badon, waar Arthur het kruis van onze heer Jezus Christus gedurende drie dagen en drie nachten op zijn schouders (of schild) droeg en de Britten waren de overwinnaars.

En bij het jaar 537 staat: *Gueith Camlann, in qua Arthur et Medraut corruere et mortalitas in Brittaniam et in Hiberniam fuit*. De slag bij Camlann, waarin Arthur en Mordred vielen, en er was sterfte in Brittannië en Ierland.

Bovengenoemde jaartallen zijn nogal omstreden, aangezien de *Annales Cambriae* niet helemaal betrouwbaar zijn, en andere jaartallen worden eveneens genoemd. De slag bij Mount Badon zou ergens tussen 496 en 519 hebben kunnen plaatsvinden. De vermelding van Arthurs dood zou gedateerd kunnen worden ergens tussen 537 tot 545.

www.medievalhistory.net/mdv1h/annales1.htm

Geoffrey van Monmouth

De grote opkomst en verering van Arthur begon in de twaalfde eeuw. Toen werd, rond 1138, de *Historia Regum Britanniae* (HRB, Geschiedenis van de Koningen van Brittannië), geschreven door de Anglo-Normandische Geoffrey van Monmouth. Geoffrey was waarschijnlijk iemand met een Bretonse achtergrond, die gezien zijn achternaam een sterke band had met Wales. Hij las Welsh, de gangbare taal naast het Latijn en Frans. In het begin van zijn boek schrijft Geoffrey dat hij '*quendam britannici sermonis librum vestissimus*', een 'bepaald zeer oud boek geschreven in de Britse taal' had gebruikt als bron. Hij zou het van Walter, aartsdiaken van Oxford, hebben gekregen. Dit boek, waarvan elke wetenschapper droomt het ooit in handen te krijgen, is nooit

boven water gekomen, dus we kunnen slechts raden naar de inhoud.

Bij Geoffrey lopen feit en fictie nogal door elkaar. Volgens zijn 'kroniek' vluchtten Ambrosius Aurelianus en Uther Pendragon (in Geoffreys boek de vader van Arthur) naar Bretagne, waar zij plannen smeedden om de dood van hun broer Constantijn te wreken.

Vortigern trouwde met Severa, dochter van Magnus Maximus, Romeins heerser over Brittannië. Door Vortigerns tirannieke gedrag gingen zijn onderdanen hem haten. Bovendien vielen de oude vijanden van Brittannië, de Picten en Ieren en de landzoekende Saksen, herhaaldelijk het land binnen. Vanwege deze woeste plundertochten en de morrende Britten vroeg Vortigern de Saksische leiders Hengest en Horsa hem te helpen. De broers gingen hier gretig op in en rond 450 arriveerden de Saksen in drie schepen. De '*Adventus Saxonum*' (de komst van de Saksen) was begonnen. Enkele jaren later kwam Hengests zoon, Octa, met zestien schepen om tegen de Picten te vechten. Vortigerns politiek was erop gericht de Saksen zoveel mogelijk te ontzien en na de dood van zijn vrouw Severa trouwde hij zelfs met Rowena, Hengests dochter.

Aanvankelijk hebben de Saksen Vortigern inderdaad geholpen, maar ze zagen al gauw in dat de Britten zichzelf niet konden verdedigen. De zonen van Vortigern zagen dit alles met lede ogen aan en kwamen ten slotte met de Britten in opstand. Het had niet veel zin meer, want bij elk tij arriveerden er meer Saksen. Vortigern werd verdreven en de Saksische overheersing onder leiding van Hengest en Horsa was vanaf 458 een feit. Er werden zeven belangrijke Saksische koninkrijkes gevormd die bekendstaan als de Heptarchy: Essex, Sussex, Kent, Mercia, Northumbria, East Anglia en Wessex. De Britten werden naar de periferie teruggedreven, de zogenoemde 'Celtic Fringe': Wales, Cornwall, Bretagne en Schotland.

Maar voordat de Saksische overheersing een feit was, vluchtte Vortigern naar Wales, waar hij opnieuw een koninkrijk probeerde te stichten. Op dit punt wordt feit verweven met fictie, omdat de figuur van Merlijn ten tonele wordt gevoerd. Hij voorspelt de ondergang van Groot-Brittannië. Dit wordt voor het

eerst vermeld in het eerder genoemde *Historia Brittonum* van de Welshe monnik Nennius, waarin Merlijn zichzelf voorstelt als Ambrosius. Geoffrey neemt dit over, maar laat Merlijn nog veel meer voorspellingen doen.

[Dia 3: Geoffreys HRB, de dood van Uther Pendragon, MS. Brogyntyn I.7, fol. 54 verso, 13e eeuw]

Geoffrey of Monmouth:

www.britannia.com/history/geofmon.html

Arthuriaanse passages uit de *HRB*:

www.lib.rochester.edu/camelot/geofhkb.htm

Arthur als koning van verscheidene gebieden:

www.britannia.com/history/arthur/kaking.html

Hoe dan ook, de legenden zoals we die nu kennen, zijn voornamelijk uit Geoffreys ganzenveer gevloeid. Zijn boek is gebruikt als bron door latere schrijvers als Sir Thomas Mallory (1414–1471), wiens *Le Morte D'Arthur* (De dood van Arthur, *LMDA*) in de editie van William Caxton uit 1485 postuum werd uitgebracht.

De Arthurlegende is niet beperkt gebleven tot Engeland. In de twaalfde eeuw is een aantal manuscripten verschenen waarin de legende van Arthur is vastgelegd. Van 1150 tot 1155 heeft Wace, een Normandische monnik uit Jersey, gewerkt aan zijn *Roman de Brut* (De Roman van Brut, *RB*). Hij heeft de Ronde Tafel bedacht en toegevoegd aan de avonturen van Arthur (zie Winchester). Zijn werk, dat een Franse vertaling/bewerking van Geoffreys *HRB* was, werd door Layamon, eveneens een monnik, rond 1200 vertaald in Middelenengelse verzen. Layamons *Roman de Brut* (De Roman van Brut, *RDB*) is het eerste werk dat we in het Engels hebben over Arthur.

De Franse meesterteller Chrétien de Troyes is in 1170 begonnen met zijn

Arthuriaanse verhalen en waarschijnlijk was hij degene die Arthur op het vasteland heeft geïntroduceerd. In een paar jaar tijd verschenen van zijn hand de Arthurromans *Erec et Enide* (ca.1170), *Cligès* (ca.1176), *Lancelot* en *Yvain* (ca.1177) en zijn onvoltooide *Conte del Graal* (ca.1182). Chrétien introduceerde de Heilige Graal in de Arthurcyclus.

Chrétien de Troyes teksten online:

www.gorddcymru.com/chretien/

Er zijn ook Middelnederlandse Arthurverhalen geschreven als *de Roman van Walewein ende Keye*, *de Roman van Perchevael*, *de Roman van Ferguut* en *de Graalqueeste*. Maar Arthur is vooral beroemd geworden door de twaalfde-eeuwse Jacob van Maerlant, wanneer hij in de proloog van *Alexanders geesten* schrijft:

Alle die grote avonture

Die men leest van Arture

Ende van dien riddere Waleweine

Sijn hier jeghen harde cleine

In het werk dat van Maerlant vlak na *Alexanders geesten* schreef, de *Historie van den Grale (Maskeroen)*, wordt de vroege heerschappij van Arthur, de Ronde Tafel, het Zwaard in de Steen en Merlijn beschreven. Ook in zijn *Spiegel Historiael* geeft van Maerlant hoog op over Arthur, waarbij hij ongetwijfeld het boek van Geoffrey van Monmouth als bron heeft gebruikt.

Arthur blijft ons bezighouden, en wij gaan nu de laarzen aantrekken om ons daadwerkelijk op pad te begeven naar de vele plekken die met zijn naam en avonturen verbonden zijn.

[Dia 4: Koning Arthur, *Hofkirche* Innsbruck]

2. De Arthurlocaties in Zuid-Engeland

[Dia 5: staand vullend: De Grote Zaal in Winchester Castle van de buitenkant]

www.visitbritain.com

Deze gids gaat ervan uit dat u met de auto reist, aangezien veel van de plekken die in deze gids beschreven worden anders niet te bezoeken zijn. Het openbaar vervoer is niet toereikend, maar bij de meeste plaatsen zijn treinen en bussen beschikbaar. Mocht u met het openbaar vervoer reizen, dan kunt u het beste bij de lokale toeristenbureaus langsgaan om te zien welke bussen en treinen u naar een bepaalde plek kunnen brengen. Waar mogelijk wordt er een reisbeschrijving bij gegeven. Wellicht is een Engelsman bereid u erheen te brengen, per slot van rekening zijn het gentlemen!

De reis naar Engeland begint of met de boot of met het vliegtuig. Hoe u ook reist, het zal in elk geval comfortabeler zijn dan de oversteek van William van Normandië, die in kleine schepen vanuit Frankrijk met zijn hele hof het Kanaal overstak om Engeland te veroveren. Hij landde in 1066 op de Engelse kust, vlak bij Hastings. De Slag bij Hastings staat in ieder Engels geschiedenisboek vermeld, omdat de Normandische edelen toen de macht overnamen van de Angelsaksische adel. William de Veroveraar versloeg de Engelse koning Harold Godwineson, die sneuvelde op 14 oktober 1066. William liet zich op eerste kerstdag 1066 tot koning van Engeland kronen en de Normandische overheersing was een feit.

De invasie en vestiging van de Normandiërs heeft een blijvend stempel gedrukt op de geschiedenis van Engeland en Wales. Zes eeuwen waren voorbijgegaan sinds de Angelen en Saksen hun koninkrijken hadden gesticht in Romeins Brittannië en Arthur aan de macht was geweest. Nu had zich een machtig volk op het eiland gevestigd dat zijn eigen zeden, rechten, wetten en feodaal systeem met zich meenam.

In 1086 werd het beroemde, in die tijd beruchte *Domesday Book* samengesteld. Het was een enorme lijst met een inventarisatie van alle onderdanen en hun bezittingen. Op basis hiervan kon William de Veroveraar belasting vaststellen voor bepaalde groepen. Niets nieuws onder de zon dus! Naarmate de tijd verstreek, vermengden de Normandiërs zich met de oorspronkelijke Engelse bewoners en zo ontstond een nieuw volk: de Anglo-Normandiërs. De meest bekende Anglo-Normandiër binnen de Arthurtraditie is Geoffrey van Monmouth.

Colchester

ANWB 3, T16

Essex

Vanuit Harwich volgt u de lokale wegen richting Londen. Als u de A120 volgt, komt u in de oude stad Colchester, de eerste Romeinse hoofdstad van Brittannië en tevens onze eerste 'Arthurstop'.

In 25 v.Chr. hadden de Trinovantes, een Keltische stam, Colchester tot hun hoofdstad gemaakt: Camulodunum, dat 'het fort van Camulos' betekent. Camulos was een Keltische oorlogsgod. Het fort werd aan alle kanten omringd door een reeks aarden wallen en kleine dijken. In het westen van de stad zijn de overblijfselen van deze dijkjes nog te zien. Van 5 v.Chr. tot ongeveer 40 n.Chr. was Cunobelin de bekendste leider van de stam der Trinovantes én die van de Catuvellauni. De Romeinen kenden hem ook, maar dan als de 'Rex Britannorum' (koning der Britten). Hij liet zelfs zijn eigen munten slaan, want er zijn munten gevonden met de eerste letters van zijn naam, CVN, aan de ene kant en CAM, de eerste letters van Camulodunum, aan de andere kant. Bij die letters zou men haast denken aan Camelot. En waarom ook niet? De Romeinse naam was Camelodunum en het was een belangrijke plaats vlak bij de zee en invalswegen.

Toen de Romeinen onder leiding van Claudius in 43 n.Chr. Engeland binnenvielen, was hun eerste doel Colchester te veroveren. Tegen 49 n.Chr. was het Keltische fort verdwenen en verscheen de eerste Romeinse hoofdstad op deze plek. Er verrees zelfs een tempel, gewijd aan Claudius, waarvan de gewelven nog te bezichtigen zijn tijdens een speciale rondleiding die door het museum verzorgd wordt.

Er is nog geen archeologisch bewijs, maar algemeen wordt aangenomen dat Colchester in de vijfde eeuw het centrum was van een belangrijk, oostelijk gelegen Brits koninkrijkje. Chrétien de Troyes zou mogelijkwijs van deze oostelijke kustplaats gehoord hebben en misschien hieraan de naam voor Arthurs hof, Camelot, hebben ontleend. Het middeleeuwse kasteel van Colchester, dat als een Normandische donjon begon, had vanaf 1226 een gevangenis. En hierin zat ooit een beroemde gevangene: Sir Thomas Malory.

Sir Thomas Malory

Malory was de auteur van een van de meest gezaghebbende prozaversies van de legenden van koning Arthur: *Le Morte D'Arthur (LMDA)* uit 1485. Hij verklapt zijn naam en jaar van verschijning in het nawoord ([kader 2]). Het boek verscheen in het negende jaar van de regering van Edward IV, dus ergens tussen 4 maart 1469 en 3 maart 1470. Hoogstwaarschijnlijk was de

auteur Sir Thomas Malory (ca. 1414–1471) van Newbold Revel in Warwickshire.

Malory had meer dan eens in de gevangenis gezeten, voor een reeks van criminele handelingen. Tijdens een van die opsluitingen heeft hij waarschijnlijk het beroemde *LM DA* geschreven, of althans een gedeelte ervan, dat in 1485 door William Caxton werd uitgegeven. Malory's werk heeft vele anderen geïnspireerd tot het schrijven van modernere bewerkingen van Arthur.

[kader 1: nawoord van Malory]

Het museum is, gezien de weinig beschikbare ruimte, prachtig ingericht. Er is een uitstekende expositie, gewijd de verschillende perioden van Colchester. Een rondleiding door de Romeinse gewelven, de middeleeuwse wenteltrap, de kapel en het dak, kan alleen onder leiding van een Blue Badge Guide, wat ik u zeker kan aanbevelen. Het museum, alsmede de gevangenis waar Thomas Malory in heeft gezeten, kunt u zelf bezoeken.

Een gedeelte van het museum is gewijd aan Boudicca. De gevreesde opstand van Boudicca (Boadicea), koningin der Icenii, legde in 61 n.Chr. Romeins London en Colchester in de as. De Romeinen reageerden fel en Boudicca pleegde zelfmoord. U kunt zich inleven in de gevoelens van een Romeinse soldaat, wiens woorden beluisterd kunnen worden als u voor de enorme geschilderde afbeelding van Boudicca's opstand staat.

Een middag is zo voorbij, heb ik tot mijn verbazing gemerkt. Meer informatie is te vinden op Internet. Een plaatselijke boekhandel verkocht het boek *Midnight is a lonely place* van de bekende Engelse schrijfster Barbara Erskine. Hierin nemen het museum en de plaats – en de spannende avonturen van de hoofdpersonen – een belangrijke plaats in. Heerlijk om een drukke dag in Colchester mee te besluiten!

COLCHESTER MUSEUM

Castle Museum

Castle Park, Colchester

Essex CO1 1TJ

tel: Castle Museum: 00-44-1206-282931/2

fax: 1206-282925

Geopend: mrt.–nov. ma.–za. van 10–17 uur, zo. van 14–17 uur.

www.cornucopia.org.uk/museums/SE000071.html

Greater London

Vanuit Colchester bent u zo in Londen als u op de A12 blijft. Volgens Geoffrey van Monmouth heeft Arthur hier slechts eenmaal hof gehouden. In de vroege Arthurromans komt Londen nauwelijks voor, terwijl het toch de hoofdstad van Romeins Brittannië was. Maar dat was het niet in Arthurs tijd. Arthur is vooral te vinden in het westen, Wales en het oosten. Echter niet in het midden en zuidoosten, ook al claimt Colchester dat het Arthurs meest oostelijke hoofdstad was. In tegenstelling tot zijn voorgangers, situeert Malory Arthurs avonturen wel in Londen. Arthur hield dus regelmatig hof in Londen en Malory laat de beroemde ‘Zwaard in de steen’-scène zich hier afspelen. Malory verwoordt het als volgt:

De aartsbisschop zorgde er, op advies van Merlijn, voor dat alle heren en ridders op kerstavond naar Londen kwamen. En velen van hen gingen biechten opdat zij een schone lei zouden hebben en hun gebeden beter bij God zouden aankomen. Zodoende waren alle heerschappen aanwezig in de grootste kerk van Londen, of dat nu de St. Paul was of niet, daar heeft het Franse boek het niet over. En toen het ochtendgebed en de Eerste mis voorbij waren, kon men in deze kerk tegen het hoogaltaar een grote vierkante steen zien, als van marmer. In het midden ervan lag een voethoog stalen aambeeld en daarin stak een prachtig zwaard. Er stonden letters in goud op die het volgende zeiden:

‘Whoso pulleth out this sword of this stone and anvil, is rightwise king born of all England’ (Wie dit zwaard uit de steen en aambeeld trekt, is de rechtmatige koning van Engeland)

Sir Thomas Malory, *LMDA*, Boek I, c. 5

Ook Westminster, dat nu onder Londen valt, wordt door Malory genoemd. Westminster was een zelfstandige stad voordat het in de Middeleeuwen door Londen werd opgeslokt. Als zodanig bestond Londen als hoofdstad niet in Arthurs tijd. Malory maakt daar niet om. Waarschijnlijk geloofde hij wat iedereen in zijn tijd geloofde, namelijk dat Julius Caesar de Tower had gebouwd. Verderop in Malory’s boek wordt Guinevere door een ridder ontvoerd, terwijl ze door de velden van Westminster rijdt. Aan het eind van het boek verschanst Guinevere zich in de Tower als zij door Mordred wordt belaagd.

In ‘*Branwen Merch Llyr*’, een van de elf twaalfde-eeuwse verhalen uit de Welshe verhalenbundel de *Mabinogion* (*MAB*), wordt Londen genoemd, om precies te zijn Towerhill, als de plek waar het hoofd van de legendarische Welshe held Bran is begraven. ‘Uiteindelijk kwamen ze aan in Londen en begroeven het hoofd in de White Hill [...] Want zolang het hoofd verborgen was, kon geen plaag van over de zee naar dit eiland komen.’

Het hoofd van Bran ('raaf' in het Welsh), dat met het aangezicht naar het continent toe begraven was, bezat toverkracht en zou de Saksen verjagen als dat nodig was. In de *Trioedd Ynys Prydein* (de Welshe Triaden, *TYP*) (midden dertiende eeuw) wordt verhaald hoe juist Arthur het hoofd laat opgraven om te bewijzen dat Engeland niet beschermd hoeft te worden door magie, maar door de kracht van zijn arm en leger (zie Dinas Bran). En dat terwijl de daden en het leven van Arthur in latere romances met magie zijn doorweven! Door deze ondoordachte daad is de magische bescherming inderdaad uitgewerkt, en de geschiedenis heeft geleerd dat Groot-Brittannië na Arthur onder de voet is gelopen door verschillende volkeren.

Toch is er nog iets van de Welshe magie rond de Tower blijven hangen, want nog altijd vliegen er raven omheen. Het verhaal gaat dat de Tower beschermd zal blijven zolang er raven in de buurt zijn. Het is wel grappig dat juist Welshe toverkracht de Engelse toren zal beschermen. Wales en Engeland waren in de Middeleeuwen elkaars vijanden en ze konden elkaars bloed wel drinken. Maar tegen de magie van het geschreven woord en het 'sprooken' is geen zwaard opgewassen en zodoende werkt de Welshe toverkracht ook voor de Engelsen. Dat hadden de toenmalige Welsh nooit kunnen vermoeden!

www.gorddcymru.com/mabinogion/mabinogion_intro.htm

House of Lords

De British Library in Londen heeft vele Arthuriaanse manuscripten, zowel op perkament als papier. Er bestaan zelfs Arthuriaanse afbeeldingen op eik, ze zijn te bezichtigen in de Royal Robing Room van het House of Lords (Parlementsgebouw). Daar zijn achttien houtsnedes, zogenoemde bas-reliëfs, gesneden uit eik door H.H. Armstead in 1870, die elk een periode uit het leven van Arthur laten zien. Tevens kan men er Arthuriaanse fresco's en schilderijen bewonderen van William Dyce.

HOUSE OF LORDS, ROYAL ROBING ROOM

Toegankelijk als onderdeel van een rondleiding, waarvoor vooraf toestemming moet worden aangevraagd bij:

Guild of Registered Tourists Guides,
The Guild House
52d Borough High Street
London SE1 1XN

tel: 00-44-171-403-1115

fax: 00-44-171-378-1705

email: guild@blue-badge.org.uk

Geopend: alleen wanneer er geen zitting is van het House of Lords, voornamelijk 's ochtends van 9.30–12.00 uur.

Guildford

ANWB 3, GH 8-9

Surrey

Guildford ligt op de route als u vanuit Londen naar het westen reist. Vanaf de M25 gaat u bij afslag 10 over op de A3, die rechtstreeks naar Guildford leidt.

In het trieste verhaal van de 'Lady of Shalott', een episode uit het middel Franse *La Mort Artu*, wordt Elaine, vrouwe van Astolat, hopeloos verliefd op Lancelot, maar haar liefde wordt niet beantwoord. Zij kwijnt weg en sterft. Als de boot met haar lijk over de Theems langs Westminster vaart waar Arthur net hof houdt, vindt men in haar handen haar afscheidsbrief voor Lancelot. Lancelot is weliswaar onder de indruk van de dood van Elaine, maar hij zit er niet echt mee: 'Ze had me bovenmatig lief', is zijn verklaring aan Arthur wanneer deze hem met de brief confronteert. Malory vertelt dat Astolat een andere naam voor Shalott is, en door de Engelsen Guildford werd genoemd.

De Pre-Raphaëlieten hebben vooral Arthuriaanse legenden gebruikt in hun schilderijen en vooral John Waterhouse heeft werkelijk prachtige doeken gemaakt. Zijn *The Lady of Shalott* is daar een voorbeeld van. De Arthuriaanse verhalen inspireerden niet alleen schrijvers en schilders, ook in de muziek kan men deze invloed terugvinden. De zangeres Loreena McKennit heeft een prachtig lied gecomponeerd op basis van de strofen uit het gedicht van Alfred Lord Tennyson, dat te beluisteren valt op haar cd *The Visit*. Tennyson schrijft dit mooie maar droevige gedicht in 1832, en breidt het in 1842 uit.

[Kader 2, Alfred Lord Tennyson, *The Lady of Shalott*]

Info Waterhouse: www.speel.demon.co.uk/artists/waterhse.htm

Info Tennyson: library.utoronto.ca/www/utel/rp/authors/tennyson.html

Pre-Raphaelite images of Arthur: www.illusionsgallery.com/gallery-catalog.html

Silchester

ANWB 3, D10

North Hampshire

Negen kilometer ten noorden van Basingstoke en zo'n veertien kilometer ten westen van Reading, tussen de A33 en A340 in, ligt Silchester. Wat nu een klein stadje is, was vroeger de Romeinse villa Calleva Atrebatum. Silchester was eens een belangrijk verkeerspunt in het

Romeinse Brittannië en in de Middeleeuwen een ommuurde stad. De overblijfselen van Calleva Atrebatum, het amphitheater en de stadsomwalling, zijn te vinden aan de oostzijde van de stad. In het kleine Calleva-museum zijn wat artefacten tentoongesteld die men dagelijks kan bezichtigen, maar de meeste vondsten zijn te vinden in het nabijgelegen Reading Borough Museum. De Universiteit van Reading is bezig met opgravingen die tot 2002 zullen doorgaan. Geoffrey van Monmouth moet geweten hebben dat Silchester vroeger een belangrijke stad is geweest, want hij laat Arthur hier door bisschop Dubricius gekroond worden. Arthur was pas vijftien jaar toen de zware kroon van het rijk op zijn hoofd werd gedrukt:

Defuncto igitur Utherpendragon conuerunt ex diuersis provinciis procures britonum in civitatem silcestrie ad dubricium urbis legionum archiepiscopum suggerentes ut arturum filium regis in regem consecraret.

Na de dood van Uther Pendragon kwamen de leiders van de Britten samen vanuit de verscheidene provincies in het stadje Silchester en stelden aan Dubricius, de aartsbisschop van de Stad der Legioenen (Chester of Caerleon) voor om Arthur, zoon van Uther, als hun koning te kronen.

Geoffrey of Monmouth, *HRB*, Boek IX, c.1

Calleva Atrebatum:

www.hants.org.uk/leisure/history/calleva/index.html

Danebury, Nether Wallop

ANWB 3, A7

Hampshire

Nether Wallop, Middle Wallop en Over Wallop liggen nog net binnen het gebied dat we in dit hoofdstuk bespreken. U kunt Danebury, het heuvelfort uit de IJzertijd, zo'n acht kilometer ten zuidwesten van Andover vinden, in het gebied tussen de A343, A30 en de A3057. Deze kleine plaatsjes hebben hun naam ontleend aan de beek die erdoorheen stroomt. De naam Wallop is afgeleid van Guolloph, vermeld in de *HB*, 66, van Nennius: 'Vanaf de regering van Vortigern tot aan de ruzie van Vitalinus en Ambrosius liggen twaalf jaar, dat is Guoloppum, de Slag van Guoloph.'

Ten noordoosten van het plaatsje Nether Wallop ligt het grote fort uit de IJzertijd. Vele vondsten uit deze tijd zijn gedaan tijdens de opgravingen onder leiding van Barry Cunliffe (1968–1988). Sinds 1989 zijn archeologen opnieuw bezig met opgravingen. Ongeveer een eeuw na de terugtrekking van de Romeinen, is de buitenste verdedigingswal opnieuw uitgegraven en zijn de hoornwerken van de oostelijke ingang verhoogd.

Op zich is dit misschien niets bijzonders, ware het niet dat er in het fort zelf aardewerk uit de vijfde en de zesde eeuw is gevonden. Dit is hoopgevend voor hen die op zoek zijn naar sporen van Arthur. Het was de tijd van de slag tussen Vortigern (en Vitalinus) en Ambrosius. De Slag

bij Wallop wordt op 437 gedateerd, en het is niet ondenkbaar dat een zeer jonge Ambrosius het fort heeft verdedigd. Wishful thinking, aangezien er even ten zuiden van Nether Wallop Cad Hill (Cad = Slag in het Welsh) ligt, nu Chattis Hill geheten. Het is aannemelijker dat zich daar een slag heeft afgespeeld dan in het fort zelf, waar voornamelijk aardewerk is gevonden en geen wapens. Danebury Hillfort is makkelijk te voet bereikbaar via het aangelegde pad.

Pre-historisch Danebury:

www.eng-h.gov.uk/ArchRev/rev95_6/danebury.htm

Arthuriaans Danebury: <http://freespace.virgin.net/david.ford2/wallop.html>

[dia 6: Danebury Hillfort, by kind permission of Danebury Trust]

Winchester

ANWB 3, B7-8

Hampshire

Winchester is bereikbaar vanuit Londen via de A31 of de M3. Het is een van de meer toeristische plekken, omdat zich hier een van de mooiste ‘Arthuriaanse’ relieken bevindt: de beroemde Ronde Tafel, die aan de muur van de Great Hall hangt in het voormalige kasteel van William van Normandië.

Winchester, het oude Romeinse Venta Belgarum, werd de hoofdstad van Wessex tijdens de regering van de Saksische vorst Alfred de Grote. William de Veroveraar heeft gedurende zijn regering (1066–1087) het kasteel gebouwd. Tussen 1222 en 1235 werd het kasteel uitgebreid. Verbouwingen van het kasteel werden vooral uitgevoerd ten tijde van de Engelse koningen Henry III en diens zoon Edward I (tweede helft dertiende eeuw).

De *Great Hall* is een prima voorbeeld van de periode die bekendstaat als de ‘vroeg-Engelse Gotische architectuur’. Tegen het einde van de veertiende eeuw werd het dak herbouwd waardoor de Hall van uiterlijk veranderde.

Maar Winchester is vooral verbonden met de Arthuriaanse legenden door de Ronde Tafel én de verwijzing van Malory naar deze plaats als Camelot. Malory noemt Winchester als hij het heeft over het zwaard van een zekere Sir Balin na diens dood:

Door Merlijns kunsten werd ook het zwaard van Balin in een marmeren steen gezet, zo groot als een molensteen, en de steen zweefde altijd boven het water voor vele jaren, en toevalligerwijs dreef het stroomafwaarts naar de stad Camelot, dat is in het Engels Winchester.

Sir Thomas Malory, *LMDA*, Boek II, c. 9

Dit is een van de ‘zwaard--in--de--steenkunsten’ die door Merlijn worden opgevoerd ten behoeve van Arthur. De andere is het trekken van het zwaard uit de steen waarmee Arthur

koning wordt. Malory is nogal makkelijk wat het aanduiden van geografische plaatsen betreft. Waarschijnlijk ging hij ervan uit dat Winchester ook in Arthurs tijd al een hoofdstad was. Chrétien de Troyes maakte als eerste melding van Camelot, maar legt geen verband met Winchester:

Op een zekere Hemelvaartsdag kwam koning Arthur van Caerleon en hield schitterend hof in Camelot als gewoon was op zo'n dag.

Chrétien de Troyes, *Lancelot (CTL)* v. 31-34

William Caxton, Malory's uitgever, had zijn twijfels over Winchester en zei dat Camelot in Wales te vinden was. Archeologisch onderzoek heeft veel Romeinse sporen opgeleverd, maar weinig resten uit de tijd van Arthur, de zogenoemde 'Dark Ages'. Misschien was het feit dat de Ronde Tafel hier te vinden was doorslaggevend voor Malory.

Waar Camelot dan ook moge zijn, avonturen zijn er volop. In Winchester verschijnt voor het eerst de Heilige Graal aan de ridders die aan de Ronde Tafel zitten, Arthur en Guinevere zijn er getrouwd, en Guinevere wordt er op de brandstapel gezet. Latere schrijvers situeren hun vele verzonnen avonturen in Camelot.

De Ronde Tafel is ontsproten aan de fantasie van Wace, de monnik die in 1110 op Jersey werd geboren. In zijn *Roman de Brut* uit 1155 is het ontstaan van de tafel te lezen. ([kader 4])

[Kader 3, Ronde Tafelfragment van Wace's Roman de Brut]

De Ronde Tafel

De Ronde Tafel van Winchester is eigenlijk geen tafel in de strikte betekenis van het woord. De twaalf poten zijn eraf gehaald en hij hangt met zijn volle gewicht aan de muur van het overblijfsel van het Normandische kasteel, de Great Hall. Ondanks zijn zwaarte, 1 ¼ ton in eik, is hij er nog nooit afgevallen. De diameter is ruim vijf meter.

[dia 7: De Ronde Tafel van Winchester]

Het kunstwerk dat nu te bezichtigen is in de Great Hall lijkt nogal op een enorm dartboard met zijn groene en witte vlakken. In het midden staat een grote rood-witte roos afgebeeld, het symbool van de Tudors (Lancaster). Daarboven zien we een Arthur in de bloei van zijn leven. Maar de Arthur die we daar zien, is in feite een flatteus portret van Henry VIII uit 1522. Arthur was een persoon waarmee men graag verwant was, dus werd hij simpelweg tot voorvader gebombardeerd.

Op deze manier kon men zijn vijanden imponeren met een lange lijst van grote vechters,

hetgeen gebruikelijk was in de Middeleeuwen. Henry VIII liet de tafel in 1522 aan zijn gast Karel V zien, om duidelijk te maken dat Karel niet de enige baas in het land was, en dat terwijl Karel net Heilig Keizer van het Roomse rijk was geworden en derhalve superieur was aan Henry. Henry VII, vader van Henry VIII, was er ook van overtuigd dat Arthur familie was. Zijn zoon (geb. 1486) werd Arthur genoemd, 'ter ere van het Britse ras', in de hoop dat iets van de glorie van de grote koning op zijn zoon zou afstralen. Helaas stierf deze Arthur al op zestienjarige leeftijd en heeft hij geen grote daden kunnen verrichten. Maar zijn broer Henry VIII deed dat wel en daarom liet hij zich afbeelden als Arthur.

Eigenlijk wist niemand wanneer de tafel precies gemaakt was en waarom hij zich in Winchester bevond. De tafel was oud, hij hing er al heel lang en zodoende nam iedereen aan dat het de originele Ronde Tafel van Arthur was. Er is echter geen twijfel mogelijk over de ouderdom van de tafel. Een dendrochronologisch onderzoek, uitgevoerd in de periode 1976–1977, dateerde de tafel op ca. 1340. Dit zou betekenen dat Edward III de enorme tafel had laten maken.

Maar de C-14-methode kwam met een iets eerdere datering, rond 1270, waardoor men twee generaties terug moest naar Edward I. En deze Edward was zeer geïnteresseerd in Arthur.

Waarschijnlijk heeft hij de opdracht gegeven aan zijn timmerlieden. Röntgenonderzoek wees uit dat er geen ander portret op de tafel was aangebracht dan dat van Henry VIII in 1522. Dit houdt in dat de tafel in de dertiende eeuw niet beschilderd was en tevens dat de associatie met Arthur al vroeg aanwezig was. Waarom zou men anders zo'n grote eikenhouten tafel hebben laten maken? Wellicht heeft de tafel dienst gedaan bij de vele toernooien die Edward hield, want deze toernooien stonden bekend als 'Round Tables'. Mathew Paris, een dertiende-eeuwse kroniekschrijver, schreef dat de ridders van Britannië hun mannelijkheid, hun kracht en bekwaamheid konden bewijzen door deel te nemen aan niet zomaar een toernooi met speren, maar aan de militaire sport die 'Ronde Tafel' wordt genoemd. De 'Round Table' was blijkbaar geen gewoon tafereel binnen de wedstrijden. Misschien was het Henry III die het initiatief hiertoe nam en heeft zijn zoon Edward het toegevoegd aan de normale toernooien. Kleinzoon Edward III wilde in 1344 de Ronde Tafel in ere hesrtellen en een Ronde Tafelbroederschap oprichten. Hij had al plaats gemaakt voor de enorme tafel in Windsor Castle. Maar blijkbaar bedacht hij zich en liet het idee varen, want in 1348 richtte hij de Orde van de Kouseband op. Henry VIII is niet de enige voor wie plaats is aan de tafel. Er is plek voor vierentwintig ridders die in gelijke rang naast elkaar zitten aan de ronde tafel. We vergeten voor het gemak maar even de overige 116 arme ridders die het hof van Arthur gehad zou hebben (140) en dus moesten staan! De bekendste namen op de tafel zijn: Galahad, Lancelot, Gawain, Lionel, Bedivere, Kay, Lamorak, Tristram, Gareth en Mordred.

De tafel als vindplaats in Winchester werd vermeld rond 1455, toen John Hardyng in zijn *Chronicle of England* over de ridders van de Ronde Tafel schreef: *The rounde Table at Wynchester beganne, and there it ended, and there it hangeth yet.* (De Ronde Tafel begon in

Winchester, en daar eindigt het, en daar hangt het nog steeds).

Volgens Malory schonk Guinevere de tafel aan Arthur als bruidsgift. Wat de tafel ook geweest moge zijn – een eenvoudige grote tafel waar de moedigste ridders van Edward I aan zaten na een spel dat ‘round table’ heette; een bruidsgift van een koningin; een stukje propaganda ten opzichte van vijanden ten tijde van Henry VIII, of eenvoudigweg een herinnering aan Arthur – hij hangt in elk geval al eeuwen in de Great hall en daar kan men dit stukje timmermanskunst bewonderen.

WINCHESTER CASTLE, GREAT HALL

Castle Avenue, Winchester

Geopend: het hele jaar behalve met kerst, dagelijks van 10–17 uur, ’s winters in de weekeinden van 10–16 uur.

tel: 00-44-1962-846476

www.hants.gov.uk/leisure/house/greathal/

Portchester

ANWB 3, D4

Hampshire

Vlakbij Portsmouth Harbour ligt Portchester, een oude plaats waar het kasteel met zijn enorme donjon (keep) en ringmuur nog goed te zien is. Portchester ligt negen kilometer ten noordwesten van Portsmouth aan de M27, en u neemt afslag 11 naar Portchester.

Na de Romeinen vestigden de Saksen zich hier en opgravingen hebben uitgewezen dat zij hier vrij lang hebben gezeten. De Normandiërs bouwden Portchester Castle boven op de Romeinse resten, die zij verder niet hebben verstoord. Daardoor kan men de constructie van Romeinse fortbouw hier goed bekijken. De muren zijn uitstekend onderhouden en vanaf de Keep (donjon) kunt u mijlenver over de haven en de zee kijken. Maar voordat de Normandiërs hun kasteel bouwden, werd er eeuwen eerder flink gevochten in deze plaats.

Gereint fab Erbin

In het Welshe gedicht ‘*Gereint fab Erbin*’ in het *Llyfr Du Caerfryddin (LDC)*, (Zwarte Boek van Carmarthen), worden de mannen van Arthur – Arthur zelf niet – in de Slag bij Llongborth genoemd. Het is een gedicht uit de vroege twaalfde eeuw, maar het kan ook negende-eeuws zijn. Llongborth kan zowel zeehaven als lange marktplaats betekenen. Het is in elk geval een vroege verwijzing naar Arthur:

In Llongborth zag ik Arthurs mannen
zij hakten met staal,
keizer, leider in zwaar werk.

Gereint fab Erbin, Black Book of Carmarthen, c. 8

Bij het jaar 501 wordt in de Angelsaksische Kroniek gewag gemaakt van de moord op een bijzondere man wanneer de Saks Port in Portsmouth aankomt: 'Port kwam naar Brittannië met zijn twee zonen Bieda en Maegla, en twee schepen naar de plaats die Portsmouth wordt genoemd, en zij vermoordden een jonge Britse man – een zeer edele man.' Als dit Gereint is, zou hij rond Arthurs tijd hebben geleefd en dan zou een verwijzing naar Arthur goed op zijn plaats zijn.

De Welshe naam voor Langport is Llongborth dat de plaats Langport in Somerset kan zijn. In het Oudengels betekent 'lang-port', lange marktplaats, waardoor Langport in Somerset een goede claim voor de Slag heeft, omdat aangenomen wordt dat Gereint afkomstig was uit Cornwall en Devon. Somerset ligt er naast. Maar Somerset komt van 'Sumorsaete', een samentrekking van 'Sumerton-Saete', de bewoners van Somerton. De Somertons waren echter geen Welsh. Niettemin kan Porchester de plaats geweest zijn, net zo goed als de anderen.. Zie ook Langport, Gerrans en Veryan Beacon.

Informatie over de Angelsaksische Kroniek: www.britannia.com/history/docs/asintro2.html

PORTCHESTER CASTLE

Geopend: 1 apr.–30 sept. ma.–zo. 10–18 uur; okt. 10.00-17.00, 1 nov.–31 mrt. ma.–zo.10–16 uur.

tel: 00-44-1705-378291

www.leisurehunt.com/info/porcas.htm

Dover

ANWB 3, W8

Kent

Als u besloten hebt om met de veerboot naar Dover te gaan, kunt u de plaats bezoeken waar het Romeinse fort uitzonderlijk goed bewaard is. Dover, gelegen aan de witte krijtkusten aan de zuidkust van Engeland, was een Romeins fort (Dubris) dat intact is gebleven naast een Saksische kerk binnen in de muren van het middeleeuwse kasteel. U treft hier aardig wat culturen aan op een en dezelfde plek.

Malory beschrijft hoe Arthur bij Dover aan land kwam om tegen zijn verraderlijke zoon te vechten. Terwijl Arthur in Gallië vocht, deed Mordred alsof er een brief van overzee kwam met daarin het bericht van de dood van Arthur. Hierop zette hij de kroon snel op zijn eigen hoofd en dwong Guinevere tot een huwelijk. Guinevere kreeg het voor elkaar om naar Londen te vluchten waar ze zich met haar ridders in de Tower verschanste. Geoffrey van Monmouth maakt het minder moeilijk voor Guinevere. Hij schrijft simpelweg dat zij haar eerdere huwelijksbeloften

verbrak en buitenechtelijk met Mordred samenwoonde. Arthur kwam natuurlijk direct terug en raakte slaags met Mordred in Dover:

En zo, terwijl Sir Mordred zich in Dover bevond met zijn leger, kwam Koning Arthur met een grote vloot van schepen, galeien en galjoenen. Sir Mordred wachtte hem op toen hij landde in het land waarvan zijn vader koning was. Toen werden veel boten, klein en groot te water gelaten, en vol met edele gewapende ridders: er er was een enorme slachting van nobele ridders, en vele roemruchte baronnen werden geveeld aan beide kanten. Maar Koning Arthur was zo moedig dat geen ridder op welke manier dan ook hem kon tegenhouden en zijn edelen volgden hem. Zij landden aldus en vielen aan op een zich hevig verdedigende Sir Mordred, en hij werd verdreven met al zijn mensen.

Sir Thomas Malory, *LMDA*, Boek XXI, c. 2

Barham Down

ANWB 3, V9

Kent

Vanuit Dover kunt u op de weg naar Canterbury (A2) dit kleine plaatsje aandoen dat vermeld wordt in Malory. Arthur was naar Gallië overgestoken om tegen Lancelot te vechten nadat diens overspel met Guinevere was ontdekt. Terwijl Arthur bezig was in zijn onfortuinlijke oorlog tegen zijn beste vriend, kwam hem het bericht ter ore dat Mordred hem en zijn land verraden had. Arthur vertrok meteen naar Engeland, waar Mordred hem probeerde tegen te houden toen hij in Dover landde. Arthur liet zich hier niet door tegenhouden en ging verder. Opnieuw probeerde Mordred Arthur een halt toe te roepen, ditmaal in Barham Down, op de weg naar Canterbury. Arthur won weer en Mordred trok zich terug. De keuze van Malory voor Barham Down is merkwaardig, omdat in deze regio nooit gevochten is tussen Britten onderling. De Juten waren hier aan de macht en het enige dat op een slag zou kunnen wijzen zijn de Jutse grafheuvels (barrows).

[Kaart 1: Kaart Zuid-Engeland]